

TURİZM ÖĞRENCİLERİNİN SEKTÖRE YÖNELİK TUTUMLARININ KARIYER YAPMA İSTEKLERİNE ETKİSİ: STAJ YAPAN ÖĞRENCİLER ÖRNEĞİ

THE EFFECTS OF TOURISM STUDENTS' ATTITUDES TOWARD SECTOR ON THEIR DESIRE TO
CAREER: A STUDY ON INTERNED STUDENTS

Elbeyi PELİT

Doç. Dr., Afyon Kocatepe Üniversitesi, elbeyipelit@aku.edu.tr

Şerif Ahmet DEMİRDAĞ

Doktora Öğrencisi, Gazi Üniversitesi, demirdagserifahmet@gmail.com

Yusuf GÖKÇE

Bilim Uzmanı, Afyon Kocatepe Üniversitesi, ysf gokce@hotmail.com

İbrahim KILIÇ

Doç. Dr., Afyon Kocatepe Üniversitesi, kilicibrahim@hotmail.com

Özet

Türkiye, sahip olduğu doğal, kültürel ve tarihi zenginlikler sayesinde diğer birçok turizm ülkesi ile rekabet halinde olan önemli bir turizm destinasyonudur. Bu kapsamda ekonomiye önemli ölçüde girdi ve bu doğrultuda gelir etkisi yaratan turizm sektörünün sürekliliği ve gelişimi için üst ve alt yapı olanaklarına ilave olarak bu sektöre kalifiye işgücü yetiştirecek yeterli düzeyde eğitim kurumlarının olması bir zorunluluktur. Bu eğitim kurumlarında, ufku açık, bilgili, geniş düşünen ve turizm sektörünü benimseyerek kendini sürekli geliştiren kalifiye işgücü yetiştirme çabaları sektörün gelişmesine katkı sağlayan/sağlayacak gelişmelerden olacaktır. Turizm eğitimi alan öğrencilerin sektörde çalışarak kariyer elde edebilecekleri gibi, farklı kamu kurumlarında ve üniversitelerde de istihdam edilebilmektedir. Buradan hareketle araştırmanın amacını, lisans düzeyinde turizm eğitimi alan ve staj yapan öğrencilerin turizm sektörüne yönelik tutumlarının belirlenerek kariyer yapma istekleri üzerindeki etkisini ortaya koymak oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak anket tekniğinden yararlanılmış ve araştırma Afyon Kocatepe Üniversitesi Turizm Fakültesinde eğitim gören toplam 401 öğrenciye uygulanmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular, araştırmanın amacına uygun olarak, yüzde, frekans, aritmetik ortalama, standart sapma, korelasyon ve regresyon analizleri kullanılarak çözümlenmiştir. Korelasyon ve regresyon analizi sonucuna göre değişkenler (sektöre yönelik tutum ve kariyer yapma isteği) arasında anlamlı ilişkiler olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Turizm Eğitimi, Turizme Yönelik Tutum, Kariyer, Turizm Öğrencileri

Abstract

Turkey is an important tourist destination in competition with many other tourism countries with its' wealth of natural, cultural and historical heritages. In this context, for sustainability and development of tourism sector which ensures significant inputs and income effects for economy, the existence of educational institutions are required which trains skilled labors for tourism sector in addition to the substructures and superstructures. The efforts of training the skilled labor that on horizon, broad-minded and self-improvement by adopting tourism sector in these educational institutions, will be the one of improvements which contribute/will contribute to the development of the tourism sector. The students who study in tourism, as they can have a career by working in tourism sector, they can be also employed in different public institutions and universities. Hence, the aim of this study is to determine the interned students' attitudes towards the tourism sector and to prove its' effects on their desire to career. The survey technique was used for the data collection and applied to 401 students studying at the Faculty of Tourism in University of Afyon Kocatepe. The findings obtained from the study were analyzed by using analysis of percentage, frequency, mean, standard deviation, correlation and regression according to the aim of study. According to the

results of correlation and regression analysis, the significant relationships were found between the variables (attitudes toward sector and desire to career in sector).

Keywords: Tourism Education, Attitudes Toward Tourism, Career, Tourism Students

GİRİŞ

Hizmet sunulan işletmelerde, hizmetin kalitesi ile hizmet sunumunda gerekli olan somut ürünlerin (hizmet sunulan mekân, araç-gereçler, hizmeti sunan personel vb.) kalitesi doğru orantılı bir ilişkiye sahiptir. Ancak sunulan hizmetin kalitesi büyük ölçüde hizmeti sunan kişiler tarafından şekillenmektedir. Bu noktada hizmeti sunan personelin sadece teknik anlamda kalifiye olması her zaman yeterli olamayabilmektedir. Dolayısıyla, hizmet sektöründe teknik bilginin yanında beşeri ve sosyal ilişki düzeyinin de yüksek olması önem taşımaktadır. Bir otel işletmesinde yiyecek ve içecek hizmetinin sunulduğu alanlardan bir örnek aldığımızda, hizmetin sunulmasında birçok aktör (mutfak çalışanları, bar çalışanları, arka plan çalışanları, meydancılar/temizlikçiler, tüketicilere hizmeti yüz yüze sunan servis elemanları gibi) aktif rol oynamaktadır. Fakat onca bileşenden sonra hizmet genellikle servis elemanları tarafından sunulur. Mutfakta hazırlanmış olan bir yiyeceğin kalitesi veya görüntüsü mükemmel seviyede olmayabilir, ancak tüketiciye hizmeti birebir sunan personel bunu mükemmel hale getirebilir. Buna rağmen mükemmel seviyede hazırlanmış bir yiyecek, hizmeti birebir sunan personel tarafından kötü sunum ve olumsuz davranışlarla berbat bir hale getirilebilir. Bu sebeple her sektör türünde olduğu gibi, turizm sektörü için de eğitim oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Öncelikle teknik bilgi ve beceriye sahip nitelikli personel yetiştirilmesinin yanında, farklı görüş açısına ve farklı kültürlerle sahip insanların bir araya gelmesiyle sosyal ve beşeri yönden de güçlü bireyler yetiştirilmektedir. Diğer bir ifadeyle, turizm eğitimi verilen kurumlarda insanlarla iletişimi kuvvetli, olaylara farklı açılardan bakabilen, geniş düşünebilen ve yönetsel becerilere sahip bireyler yetiştirilmektedir. Önemli ölçüde gelir etkisi ve istihdam gücü yaratan turizm sektörünün niteliğinin artırılması, Ulama vd. (2015)'ne göre büyük ölçüde turizm sektöründe görev alacak nitelikli işgücünün yetiştirilmesi ve istihdam edilmesine bağlıdır ve bu durum ise doğrudan turizm eğitiminin önemini ve gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Genellikle öğrencilerin turizm eğitimi verilen eğitim kurumlarına giriş amacı diğer bölümlere (tıp, mühendislik, hukuk vb.) oranla giriş puanlarının biraz daha düşük olması ve/veya eğlenceli bir iş gibi görünmesinden kaynaklanmaktadır. Oysa alınan eğitimin kalitesi, zorluk derecesi, iş hayatında sabit ve sürekli bir gelecek vaat etmemesi gibi bir takım sorunlar öğrencileri tedirgin etmeye başlayarak, sektöre karşı olan tutumlarını değiştirebilmektedir. Diğer taraftan hangi bölüm olursa olsun, kurumdaki öğretmen ve öğretim üyelerine olduğu kadar öğrencilere de büyük sorumluluklar düşmektedir. Öğretmen ve öğretim üyeleri yol gösterici vasıflarıyla öğrencileri yönlendirerek sektöre yönelik adaptasyonu sağlarken, öğrenciler de aktif rol alarak durumun ciddiyetiyle ellerinden geleni yapmalı ve kendilerini sürekli geliştirmenin yollarını aramalıdır. Turizm eğitimi verilen eğitim kurumlarından mezun olan öğrenciler sektörde kolaylıkla istihdam edilebilmenin yanında, gerekli koşulları sağlamaları durumunda kamuda da görev alabilmektedir. Formasyon eğitimi alarak öğretmen, ALES ve yabancı dil sınavları gibi gereken sınavlarda başarı göstererek akademik kariyer ve KPSS sınavları ile kamu görevlisi (memur) olunabilmektedir. Turizm eğitimi alan öğrencilerin turizm sektörüne yönelik tutumlarının belirlenmesi ve bu tutumlarının kariyer yapma isteklerine olan etkisinin ortaya konulması gerek sektör, gerek öğrenciler ve gerek eğitim kurumları açısından oldukça önem taşımaktadır. Buradan hareketle, araştırmanın çıkış noktasını da oluşturan turizm sektöründe staj yapmış olan öğrencilerin sektöre yönelik tutumlarının kariyer yapma isteklerine olan etkisini ortaya koymak amaçlanmıştır. Araştırmanın amacına uygun olarak, takip eden bölümlerde turizm eğitimi alan öğrencilerin turizm sektörüne yönelik tutumları, turizm sektöründe kariyer yapma kavramı ve önemi ile turizm eğitimiyle ilgili Türkiye'deki mevcut durum incelenmiştir.

1. Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Sektöre Yönelik Tutumları

Psikolojik bir kavram olan ve gözlenemeyen fakat gözlenebilen bazı davranışlara yol açtığı varsayılan tutum, bireye atfedilen ve onun bir psikolojik obje ile ilgili duygu, düşünce ve

davranışlarını şekillendiren eğilim (Smith, 1968; Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2014) olarak tanımlanmaktadır. Herhangi bir alanla ilgili geliştirilen tutumlar olumlu veya olumsuz olabilmektedir ve burada konu ile ilgili duygu, düşünce ve davranışların etkili olduğu söylenebilir (Akoğlan Kozak ve Kızılırmak, 2001). Bu noktada turizm eğitimi alan öğrencilerin turizm sektörüne yönelik tutumları birtakım değişkenlerle şekillenebilir. Eğitime başlamadan ve turizm sektöründe hiçbir deneyime sahip olmadan önce eğlenceli bir iş gibi görünmesine rağmen, neticede bir hizmet sektörü olan turizm sektörü uzun ve ağır çalışma koşulları, düşünülen aksine düşük ücretler gibi bir takım zorlukları bünyesinde barındırmaktadır. Ayrıca, diğer sektörlerde olduğu gibi turizm sektöründe de terfi ve yükselme olanakları mevcuttur, ancak sınırlıdır. Dolayısıyla, sektörle ilk kez tanışan turizm öğrencileri deneyim kazanmak için başladıkları staj dönemlerinde en alt kademedeki ve en düşük ücretle (genellikle asgari ücretin üçte biri) sektöre adım atmış olurlar. Turizm sektörünün söz konusu zorluklarıyla ilk kez karşılaşan öğrencilerin bir kısmı ilk etapta hayal kırıklığı yaşarken, bir kısmı ise sahip oldukları teorik bilgileri uygulamaya koymaktan haz almakta ve zamanla gerek yaptığı işi gerekse sektörü benimsemektedir. (Pelit ve Güçer, 2006).

Turizm eğitimi alan turizm öğrencilerinin sektöre yönelik tutumlarıyla ilgili yerli ve yabancı literatürde yapılan çalışmalar incelendiğinde, genellikle olumsuz algı ve tutumların daha fazla olmasına rağmen, olumlu yönde sonuçlara ulaşan çalışmaların da olduğu gözlenmiştir. Altman ve Brothers (1995)'in konaklama mezunu öğrencilerin sektöre yönelik tutumu ve kariyerleri ile ilgili yapmış olduğu çalışmanın sonuçlarına göre, öğrencilerin %38'i mezun olduktan sonraki beş yıl içinde konaklama sektöründen ayrılmakta veya staj yaptıkları işletmeyi asla tekrardan tercih etmemektedir. Akoğlan Kozak ve Kızılırmak (2001)'in turizm öğrencilerinin sektöre yönelik tutumlarını demografik değişkenleri açısından inceledikleri çalışmada, öğrencilerin cinsiyet, mezun olunan ortaöğretim kurumu, tercih sırası gibi değişkenler açısından tutumları anlamlı bir farklılık göstermezken; staj yapmış olma değişkeninde anlamlı farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Diğer bir ifadeyle staj yapan öğrencilerin staj yapmayan öğrencilere oranla sektöre yönelik değerlendirmeleri ve tutumları olumsuz yönde gerçekleşmiştir. Baltacı vd. (2012)'nin konuyla ilgili yaptığı araştırma sonucunda, araştırmaya katılan 446 turizm öğrencisinin sadece %26,2'sinin bilinçli ve istekli bir şekilde turizm alanını tercih ettiği tespit edilmiştir. Ayrıca katılımcıların büyük bir çoğunluğunun gelecekle ilgili ve kariyer yapma konusunda kaygılandığı belirtilmiştir. Aksu ve Köksal (2005) tarafından, sektöre yönelik algı ve tutumları incelemek üzere Antalya'da 689 turizm öğrencisi ile gerçekleştirilen çalışmada da, düşük ücretler, yoğun çalışma koşulları, meslek saygınlığı gibi nedenlerden kaynaklı olumsuz yönde algı ve tutum olduğu saptanmıştır. Ancak bunun yanında, üniversite tercih sırasında eğitim aldığı bölümü ilk sırada yazanlar ve stajlarını yurt dışında tamamlayan öğrenciler turizm sektörüne yönelik olumlu yönde görüşler beyan etmiştir. Bu sonuçlarla benzerlik gösteren Chen vd. (2000)'nin Tayvan'daki dört farklı üniversitede 311 konaklama öğrencisi üzerinde gerçekleştirdiği çalışmanın sonucunda da, en önemli çalışma değerleri olarak bulunan yönetsel ilişkiler, iş çevresi ve yaşam tarzı değerleri açısından öğrencilerin sektöre yönelik tutumları olumlu bulunmuş ve gelecekte sektörde çalışmak istedikleri kaydedilmiştir. Söz konusu bu çalışmaların sonuçlarına göre genel bir değerlendirme yapıldığında, turizm eğitimi alan öğrencilerin büyük bir kısmının (özellikle staj yapmış olanlar) çoğunlukla sektörde çalışmak istemediği ve dolayısıyla imkânlar dâhilinde diğer sektörlerde kariyer yapmayı isteyebilecekleri söylenebilir. Ancak, mevcut çalışanların ya da turizm eğitimi almış kalifiye bireylerin diğer sektörlerde kariyer yapma istekleri ve faaliyetleri, turizm sektörünü zamanla sektöre uğratabilecek önemli bir etkidir. Bu sebeple, konuyla ilgili gerekli çalışma ve iyileştirmeler yapılarak, turizm sektörüne adım atmış olan bireylerin kariyer planlamasını sektöre yönelik yapmalarını sağlanabilir.

2. Turizm Sektöründe Kariyer

Diğer her sektörde olduğu gibi, turizm alanında eğitim alan öğrencilerin de gerek turizm alanı gerekse diğer alanlarla ilgili kariyer planları bulunmaktadır. Turizm eğitimi alan öğrencilerin, sektöre yönelik tutumları ve turizm sektöründe kariyer yapma konusuna bakış açıları, mezun

olduktan sonraki dönemlerde istihdam tercihlerinin önemli bir göstergesi olabilmektedir (Duman vd., 2006). Kariyer, bireyin başarıma duygusu, karşılaşılabileceği olanak ve fırsatlar, psikolojik kazanımlar ve daha iyi bir yaşam biçimi ile ilgili bir kavramdır (Demirbilek, 1994). Baruch ve Rosenstein (1992) kariyeri, bireyin çalışma hayatındaki iş ve deneyimlerinden oluşan gelişim süreci olarak tanımlamaktadır. Birey açısından bir işe sahip olmanın ötesinde bir anlam taşıyan kariyer, daha çok para, sorumluluk, itibar ve mesleki saygınlık elde etmeyi ifade etmektedir (Pelit ve Öztürk, 2010). Kariyer, bireyin sahip olduğu bilgi ve beceriyi işine aktarabilmesi, yaptığı işte zamanla tecrübe kazanarak uzmanlaşabilmesi ve sosyal olarak geliştirdiği iş ilişkileri olarak (Redman ve Wilkinson, 2013) tanımlanabilmektedir. Daha anlaşılır bir ifade ile kariyer; para, itibar, saygınlık, başarıma arzusu, ödüller, yükselme ve terfi olanakları, karşılaşılan fırsatlar, daha iyi yaşam biçimi ve yaşam boyu gelişme şeklinde tanımlanabilir (Gürüz ve Özdemir Yaylacı, 2007). Kariyeri tanımlamanın kolay olmadığını belirten Bird (1994), kariyeri iş alanında zamanla becerilerin, uzmanlığın ve ilişki ağlarının geliştiği bilgi ve tecrübe birikimi olarak tanımlamaktadır.

Bir bireyin yaşamı boyunca vereceği en önemli ve bütün yaşamını etkileyecek olan, hatta yaşamında bir döngü olarak nitelendirilebilecek kararlardan birisi de meslek seçimidir. Kariyer planı kapsamında genellikle öğrencilik dönemlerinde verilen bu karar, bireyin bütün yaşamını etkilemektedir. Dolayısıyla, böylesine zor bir kararın gençlik çağlarında verilmesi durumu ve bunun yanında bu dönemlerde doğru uyarıcıların ya da yönlendirmelerin olmaması veya yetersiz olması kişiyi yanlış endişesiyle veya kariyer seçiminde yanlış tercihler yapabilme durumuyla karşı karşıya getirebilmektedir (Uçkun vd., 2004). Bireyin söz konusu dönemlerde vereceği bu karar, bireyin kimliğini, toplumsal durumunu, statüsünü ve yaşam tarzını belirleyecek ve etkileyeceğinden dolayı büyük bir önem taşımaktadır (Karakaya vd., 2013). Bireylerin kariyer seçimlerinde çoğunlukla zekâ, ilgi, yetenek, kişilik, özgüven, değer algıları gibi içsel faktörlerin etkili olmasının yanında, bazı durumlarda dışsal faktörler (ekonomik etkenler, politik etkenler, çevre baskısı, yapılacak işin saygınlığı gibi) de etkili olabilmektedir (Riegel ve Dallas, 1997).

Her alanda olduğu gibi turizm alanındaki profesyonel yöneticiler de, sektöre karşı ilgili, konuksever, yaptığı işi seven ve layıkıyla yerine getiren, mesleki bilgi ve beceri açısından donanımlı personeli bulmak ve istihdam etmek isterken; sektör çalışanları da terfi ve yükselme olanakları ile sorunsuz bir şekilde çalışmayı ve işlerinden tatmin olmayı isterler (Sarıışık, 2007). Bir hizmet sektörü olan turizmin genellikle mevsimlik olması, üretim ve tüketimin eş zamanlı olması, emek-yoğun bir özellik taşıması, işgücü devir oranının yüksek olması gibi birtakım karakteristik özellikleri, turizm sektöründe kariyer hedeflemeyi ve kariyer geliştirme çalışmalarını önemli ölçüde etkilemektedir (Türkay ve Eryılmaz, 2010). Turizmin kendine has özelliklerinin yanında, özellikle lisans düzeyinde turizm eğitimi gören öğrencilerin kariyer basamağı olarak mezun olduktan sonra yüksek bir pozisyonda işe başlama beklentilerinin aksine, genellikle düşük bir pozisyonda çalışmaya başlaması yaşanan düş kırıklıklarını artırmaktadır (Pelit ve Güçer, 2006). Diğer taraftan, turizm sektöründe çalışma koşullarının ağır olması, itibarlı ve garantili bir iş olmaması, esnek çalışma saatlerinin olması gibi sorunlar da öğrencilerin sektörde kariyer yapma isteklerini olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Türkay ve Solmaz, 2011). Ancak bölümü ve sektörü bilinçli bir şekilde tercih ederek idealist davranan genç yaştaki öğrenciler, eğitim süreçlerinde öğrenmiş olduğu teorik bilgileri biran önce uygulamaya koymak isterler (Tüzen, 2002). Ne istediğini bilen, işini severek yapan, içinde bulunduğu sektörü benimseyen ve kariyeri konusunda hedefleri olan bireylerin kişisel olarak kendilerini geliştirmenin yanında, hem çalıştıkları örgüte hem de sektöre olan/olacak katkıları yadsınamaz bir gerçektir.

Turizm öğrencilerinin sektöre yönelik tutumlarını ve turizm sektöründe kariyer yapma düşüncelerini araştırmış olan çok sayıda yerli ve yabancı çalışma bulunmaktadır. Söz konusu bu çalışmaların büyük bir bölümünün sonuçlarındaki genel kanı, turizm eğitimi alan öğrencilerin çoğunlukla turizm sektöründe kariyer yapmaya pek hevesli olmadığı yönündedir. Altman ve Brothers (1995)'in 548 konaklama mezunu bireyler ile gerçekleştirdiği çalışmada, uzun çalışma saatleri, düşük ücretler, esnek olmayan çalışma programları ve işin iyi yapılmasına rağmen takdir edilmeme gibi nedenlerin sektörde kariyer yapma düşüncesini engelleyen en önemli faktörler

olduğu belirtilmiştir. Kusluvan ve Kusluvan (2000)'ın Türkiye'de 397 turizm lisans öğrencisiyle gerçekleştirdiği çalışmanın sonucunda, katılımcıların yarısından fazlası (%73,5) turizmde kariyer hedeflemediğini ve yarısının ise (%50) gelecekte turizm mesleğini yapmayacağı belirtilmiştir. Benzer bir şekilde Kusluvan vd. (2003)'nin Türkiye'deki lisans düzeyinde 89 turizm öğrencisiyle gerçekleştirdiği çalışmanın sonucuna göre, turizm ve konaklama öğrencilerinin turizm sektörünün doğası, ücret ve diğer kazançlar ve sektörde staj yapma gibi etkenlerden tatmin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Jiang ve Tribe (2009)'in, Çin'de mülakat yöntemi ile 15 turizm öğrencisinin sektöre yönelik kariyer tutumlarını araştırdığı çalışmanın sonucuna göre, kötü yönetime maruz kalınma, düşük ücretlerin ve düşük düzeyde vasıfların olması, kısmi zamanlı ve mevsimlik çalışılması gibi önemli sorunlar öğrencilerin turizm sektöründe kariyer yapmalarında engel teşkil etmektedir. Beggs vd. (2008)'nin 74 staj yapan ve 89 yapmayan öğrencilerin seyahat ve turizm stajına yönelik tutumlarını değerlendirdiği çalışmanın sonucuna göre, staj yapmayan bireylerin sektöre yönelik tutumlarının daha olumlu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan bu ve benzeri çalışmaların sonuçları her ne kadar öğrencilerin sektörde kariyer yapmalarına yönelik isteksiz olduklarını gösterse de, bazı çalışmaların sonuçları ise turizm öğrencilerini turizm bölümünü bilerek ve isteyerek seçtiği, dolayısıyla kariyer yapma konusunda istekli ve hevesli olduğunu göstermektedir. Örneğin, Pelit ve Öztürk (2010)'ün 602 turizm lisans öğrencisi ile gerçekleştirdiği çalışmada, turizm öğretmenlik eğitimi alan öğrencilerin terfi, kişisel gelişim, ücret, çalışma koşulları, iş güvencesi ve sosyal olanaklar gibi faktörlerin öğretmenlik alanıyla ilgili kariyer yapmada daha etkili olduğu belirtilirken; turizm eğitimi alan öğrencilerin ise sınıfları ilerledikçe turizmde kariyer yapmaya daha olumlu baktığı belirtilmektedir. Aynı şekilde, Ulama vd. (2015)'nin lisans düzeyinde turizm eğitimi alan 677 öğrenci ile gerçekleştirdiği çalışmada, öğrencilerin turizm sektörüne yönelik genellikle olumlu algılarının olduğu, katılımcıların büyük bir çoğunluğunun (%62) turizm bölümünde eğitim görmeyi kendi istekleriyle seçmiş olduğu ve mezuniyet sonrasında turizm sektöründe kariyer yapmayı hedefledikleri sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla, turizm öğrencilerinin sektörde kariyer yapma istekleri turizmin kendine has özelliklerinden etkilenmesinin yanında, kendi kişilik özelliklerinden de etkilenebildiği anlaşılmaktadır. Turizm öğrencilerinin kişilik özellikleri ve sektörde kariyer yapma istekleri arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar (Maxwell vd., 2010; Türkay ve Solmaz, 2011; Aslan vd., 2012; Çatı ve Bilgin, 2013; Temeloğlu ve Aksu, 2016 gibi) bu kanıyı doğrular niteliktedir. Turizm sektörü açısından, yeterli düzeyde turizm eğitimi almış, tecrübe ve bilgi sahibi bireylerin istihdam edilmesi hayati önem taşıdığından, gerek bakanlıklar, gerek üniversiteler ve gerekse turizm paydaşları tarafından özellikle turizm öğrencilerinin sektöre yönelik bakış açılarını olumlu yönde değiştirecek birtakım uygulama ve politikalar üzerinde çalışmalar yapılabilir. Türkiye turizm sektörünün kalifiye işgücü ihtiyacını önemli ölçüde karşılamaya yönelik hâlihazırda farklı düzeylerdeki eğitim kurumlarında turizm eğitimi verilmektedir. Konuyla ilgili olarak takip eden bölümde Türkiye'deki mevcut turizm eğitimi ile ilgili bilgiler sunulmaktadır.

3. Türkiye'de Turizm Eğitimi

Eğitim, iş ve gelir ile doğrudan ilişkili, yaşamın her anını etkileyen, meslek ve statü için önemli olan bir süreç (Aymanıkuy ve Aymanıkuy, 2013) niteliğindedir. Buradan hareketle mesleki eğitim, bireylere belirli bir meslekle ilgili olarak bilgi, beceri ve iş alışkanlıkları kazandıran ve bireylerin yeteneklerini çeşitli yönleriyle geliştiren bir süreç (Akoğlan Kozak ve Kızıllırmak, 2001) olarak tanımlanabilmektedir. Bu noktada turizm eğitimi; toplumda turizm bilincini oluşturabilmek, var olan turizm kaynaklarını koruyacak bilinci geliştirmek, turistlere karşı din, dil, ırk, ideoloji, statü, ekonomi vb. ayırım yapmadan dürüst ve eşit hizmet ahlakını aşılatabilmek, turizmin yararlarına dikkat çekerek saygı ve konukseverlik temelli davranış düzeni oluşturmaya dayalı (Bayer, 1998) turizme yönelik bir eğitim sürecidir.

Mesleki turizm eğitiminin en önemli temel amaçlarından birisi turizm sektöründe istihdam edilecek nitelikli işgücü teminini sağlamaktır (Aymanıkuy ve Aymanıkuy, 2013). Turizmin başta hizmet sektörü olması gibi birtakım kendine has özelliklerinden dolayı, turizmde istihdam edilen bireylerin eğitimi ve turizm sektörünün başarısı doğru orantılıdır. Bu sebeple Türkiye'de, 1960'lı yıllarda başlayıp ve sayıları giderek artış gösteren ortaöğretim ve yükseköğretim düzeyinde turizm eğitimi

verilen eğitim kurumları açılmaktadır (Duman vd., 2006). Turizm eğitimi; ortaöğretim ve yükseköğretim düzeyinde örgün eğitim ve gerek resmi gerek özel kurumlar tarafından kısa süreli turizm eğitimi verilen yaygın eğitim kapsamında gerçekleştirilmektedir (Ünlüöner ve Boylu, 2005). Mesleki turizm eğitimi örgün eğitim olarak ortaöğretim, önlisans, lisans, yüksek lisans ve doktora programlarında verilmektedir. M.E.B. (2016) resmi istatistiklerine göre, 2015-2016 eğitim-öğretim yılında ortaöğretim düzeyinde örgün turizm eğitimi verilen toplam 122 Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesinde 15714 (10787 erkek, 4927 kadın) öğrenci ve 4927 (3653 erkek, 1866 kadın) öğretmen bulunmaktadır. M.E.B. (2016) istatistik raporunda, 01.09.2015 tarihinde ÖSYS okul türü ve öğrenim durumuna göre otelcilik ve turizm meslek liselerinden mezun veya son sınıf öğrencisi olan ve yükseköğretim kurumlarına yerleşmek üzere başvuran toplamda 15343 adayın; 1742'si lisans programlarına, 5443'ü önlisans programlarına ve 1342'sinin ise açık öğretim programlarından birisine yerleştirildiği belirtilmektedir (sınavsız geçiş dâhil). Ayrıca söz konusu resmi istatistiklerde, 2015-2016 yılında yaygın turizm eğitimi verilen toplamda 10 resmi kurumda 385 kursiyer ve 120 kurs öğretmenin bulunduğu kaydedilmiştir (M.E.B., 2016). Yükseköğretim Kurulu (YÖK)'nun web sayfasında yer alan resmi istatistiklere göre, 2015-2016 eğitim-öğretim yılında alan sınıflamasına göre genel olarak turizm alanında eğitim gören toplam 73706 (44173 erkek, 29533 kadın) önlisans düzeyinde öğrenci bulunmaktadır (YÖK, 2016a). Lisans düzeyinde bakıldığında, aynı dönem için alan sınıflamasına göre genel olarak turizm alanında eğitim gören 78477 (53019 erkek, 25458 kadın) öğrenci olduğu görülmektedir (YÖK, 2016b). Ayrıca Yükseköğretim Kurulu'nun resmi istatistikleri, 2015-2016 eğitim-öğretim yılı için turizm alanında 2737 (1599 erkek, 1138 kadın) yüksek lisans düzeyinde öğrencinin ve 598 (341 erkek, 257 kadın) doktora düzeyinde öğrencinin eğitim aldığını göstermektedir (YÖK, 2016c). Yükseköğretim kurumlarında verilen turizm eğitimi genel olarak sekiz bölüm kapsamında verilmektedir. Bu bölümler "turizm işletmeciliği", "konaklama işletmeciliği", "seyahat işletmeciliği", "yiyecek ve içecek işletmeciliği", "turizm rehberliği", "seyahat ve turizm rehberliği", "gastronomi ve mutfak sanatları" ve "rekreasyon yönetimi" bölümleridir.

Turizm eğitimi alan öğrenciler ve mezunları turizm sektörünün potansiyel birer temsilcileri niteliğindedir. Ancak turizm sektörünün kendine has özelliklerinin yanında, gerek politikardan, gerek yasal düzenlemelerden ve gerekse eğitimden kaynaklanan birtakım eksiklik ve sorunlardan kaynaklı olarak, genellikle turizm eğitimi almış bireyler diğer sektörler yöneldiği görülmektedir (Ehtiyar ve Üngüren, 2008). Oysa her alanda olduğu gibi, turizm sektörü açısından da hem teori hem uygulama açısından turizm eğitimi almış bireylerin istihdam edilmesi oldukça önem arz etmektedir. Bu noktada turizm eğitimi alan öğrencilerin mezuniyet sonrası kariyer planlarında turizm sektörüne bakış açısı anahtar rol oynamaktadır. Turizm öğrencilerinin sektöre yönelik tutumları ne kadar olumlu olursa, kariyer yapma planlarının da aynı oranda turizm sektörüne yönelik olacağı varsayılmaktadır. Buradan hareketle, turizm öğrencilerinin sektöre yönelik bakış açılarının ve sektörde kariyer yapma isteklerinin turizm sektörü için hayati önem taşıması ve araştırmada söz konusu değişkenlerin birbiriyle ilişkisi ve etkisinin ortaya konulması böyle bir araştırmanın gerekliliğini göstermektedir. Araştırmanın amacına uygun olarak turizm sektöründe staj yapmış turizm öğrencilerinin sektöre yönelik tutumları saptanarak, kariyer yapma istekleri üzerindeki etkisi ortaya konulmaya çalışılmıştır. Lisans düzeyinde turizm eğitimi alan ve staj yapmış öğrencilerin sektöre yönelik tutumları ve bu tutumların kariyer yapma istekleri üzerindeki etkisinin araştırıldığı bu çalışmanın konusu ve amacı da bu yönde şekillendirilmiş ve araştırma hipotezi şu şekilde geliştirilmiştir:

H1: Lisans düzeyindeki turizm öğrencilerinin turizm sektörüne yönelik tutumları, turizmde kariyer yapma isteklerini etkilemektedir.

Yukarıda verilen araştırma hipotezi kapsamında araştırmada yanıt aranacak sorular şunlardır:

1. Lisans düzeyindeki turizm öğrencilerinin turizm sektörüne yönelik tutumları nedir?
2. Lisans düzeyindeki turizm öğrencilerinin turizmde kariyer yapma istekleri nedir?
3. Lisans düzeyindeki turizm öğrencilerinin turizm sektörüne yönelik tutumları, öğrencilerin bireysel özelliklerine göre anlamlı farklılıklar göstermekte midir?

4. Lisans düzeyindeki turizm öğrencilerinin turizm sektöründe kariyer yapma istekleri, öğrencilerin bireysel özelliklerine göre anlamlı farklılıklar göstermekte midir?
5. Lisans düzeyindeki turizm öğrencilerinin turizm sektörüne yönelik tutumları ile kariyer yapma istekleri arasında anlamlı bir ilişki vardır mıdır?
6. Lisans düzeyindeki turizm öğrencilerinin turizm sektörüne yönelik tutumları turizmde kariyer yapma istekleri üzerindeki etkisi nedir?

4. Yöntem

Araştırmanın bu bölümünde; araştırmanın amacı ve önemi, veri toplama yöntemi, evren ve örneklem ile araştırmada kullanılan analiz tekniklerine yer verilmiştir.

4.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Toplumun geliştiğini gösteren önemli bir unsur niteliğinde olan eğitim; bireyin, toplumun ve ekonominin gelişmesine yön veren önemli bir lokomotif (Ünal ve Çelikkaya, 2009) durumundadır. Faaliyet türü ne olursa olsun, yapılacak herhangi bir işi o alanda eğitimi almış olan bir bireyin yapması ile eğitimi almamış olan bir bireyin yapması arasındaki fark tartışılmayacak derecede yüksektir. Öyle ki, yapılacak bir işin o konuda eğitilmiş, deneyimli ve kabiliyetli kişilerce yapılması olarak bilinen “işin ehline verilmesi” üzerine (“işinin ehli olan, yaptığına baktırır”, “ustanın çekici bin altın” gibi) yazılmış deyimler, atasözleri ve hadisler bulunmaktadır. Genel olarak değerlendirildiğinde, bütün hepsi eğitimin önemine işaret etmekte ve önemini ön plana çıkarmaktadır. Ancak, gerek izlenen politikalar, gerek yapısal özellikleri ve gerekse yasal düzenlemelerden kaynaklı olarak turizm alanında bu konuyla ilgili birtakım aksaklıklar olduğu göze çarpmaktadır. Yapılan çalışmaların çoğunda (Altman ve Brothers, 1995; Chen vd., 2000; Kızılırmak, 2000; Kusluyan ve Kusluyan, 2000; Kozak ve Kızılırmak, 2001; Aksu ve Köksal, 2005; Duman vd., 2006; Beggs vd., 2008; Maxwell vd., 2010; Pelit ve Öztürk, 2010; Çatı ve Bilgin, 2013; Ulama vd., 2015 vb.), zamanla turizm eğitimi veren kurumların ve bu kurumlardan mezun olanların sayısındaki artışın yüksek olmasına rağmen turizm sektörüne yansımadağı ve turizm eğitimine sahip bireylerin farklı sektörlere yöneldiği veya sektörde belirli süre çalıştıktan sonra ayrıldığı sonucuna ulaşılmıştır (Ehtiyar ve Üngüren, 2008). Eğitilmiş bireylerin doğru işte istihdam edilmesi konusunun bu denli önemli olması ve bu araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda öneriler geliştirilerek ilgili taraflara sunulmuş olması böyle bir araştırmanın yapılması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Buradan hareketle araştırmanın asıl amacını, lisans düzeyinde eğitim alan öğrencilerin turizm sektörüne yönelik tutumlarını belirleyerek, sektörde kariyer yapma istekleri üzerindeki etkisini ortaya koymak oluşturmaktadır. Ayrıca araştırmanın, konuyla ilgili yapılacak ileriki çalışmalar için kaynak niteliğinde olması, turizm paydaşları tarafından yapılacak plan ve politikalara yön verebilecek öneriler sunulması açısından da önem taşımaktadır.

4.2. Veri Toplama Yöntemi

Araştırmada kullanılan veriler, Afyon Kocatepe Üniversitesi Turizm Fakültesinde turizm eğitimi alan ve stajını yapmış 401 öğrenci üzerinde anket tekniği uygulanarak toplanmıştır. Söz konusu anket iki bölümden oluşmaktadır. Anketin birinci bölümünde katılımcıların demografik özellikleri ve stajlarıyla ilgili bilgileri belirlemeye yönelik 10 ifade (cinsiyeti, eğitim gördüğü bölümü, bölümünü isteyerek tercih edip etmemesi, sınıfı, ortalama aylık geliri, barınma biçimi, mezun olduğu ortaöğretim kurumu, staj yaptığı işletme türü, staj yapmanın dışında çalışma ve staj yerini seçme) yer almaktadır. Anketin ikinci bölümünde ise turizm öğrencilerinin sektöre yönelik tutumlarını ölçmeye yönelik 25, kariyer yapma isteklerini ölçmeye yönelik ise 10 ifadeden oluşan toplam 35 ifade yer almaktadır. Turizm eğitimi alan öğrencilerin sektöre yönelik tutumlarını ve kariyer yapma isteklerini ölçmeye yönelik kullanılan ölçek, Duman vd. (2006)'nin, Riegel ve Dallas (1998), METARGEM (2000) ve Kusluyan ve Kusluyan (2003)'ün çalışmalarından yararlanarak geliştirdiği ölçekten faydalanılarak, çalışmanın amacına uygun hale getirilerek uygulanmıştır. Anketin ikinci bölümünde yer alan tutum ölçeği; “kişi-sektör uyumu ve terfi olanakları”, “işin doğası ve fiziksel çalışma koşulları”, “yöneticiler ve iş arkadaşları”, “sosyal statü”, “yetki devri ve motivasyon”, “ücret ve ek gelirler” ile “özel hayat ve boş zaman değerlendirme” alt boyutlarını

ölçmeye yönelik iken, kariyer yapma isteği ölçeği ise tek boyut altında incelenmiştir. Katılımcıların anketin ikinci bölümünde yer alan ifadelerle olan katılım düzeyini ölçmek üzere her bir ifade beşli Likert tipi derecelendirmeye göre tasarlanmıştır (1=hiç katılmıyorum, 2=az katılıyorum, 3=orta düzeyde katılıyorum, 4=çok katılıyorum, 5=tamamen katılıyorum).

4.3. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Afyon Kocatepe Üniversitesi'nde lisans düzeyinde turizm eğitimi alan öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise öğrenci işlerinden alınan bilgi doğrultusunda Afyon Kocatepe Üniversitesi Turizm Fakültesinde turizm eğitimi alan toplam 1001 öğrenciden, stajını tamamlamış olan 461 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada öncelikle anket formunun uygunluğu ve anlaşılmayan ifade olup olmadığının anlaşılmasına imkân verecek pilot uygulama (49) yapılmıştır. Pilot uygulama sonrasında, bazı olumsuz ifadelerin olumlu ifadelerle dönüştürülmüş olmasının yanında, anlam bütünlüğü bozulmayacak şekilde bazı ifadeler tekrar düzenlenmiştir. Evrenin sınırlı veya dar kapsamlı olduğu durumlarda, evren öğelerinin tamamına ulaşılabilir ve buna "tamsayım" denir (Ural ve Kılıç, 2006). Bu araştırmada tamsayım yapılması amaçlanmış, fakat stajını yapan 461 öğrenciden 425'ine ulaşılmıştır. Veri toplama aracı olarak kullanılan anketler katılımcılara yüz yüze dağıtılarak toplanmış ve geri dönen anketlerin 24'ü hatalı ve/veya eksik doldurulduğu için araştırmaya dâhil edilmemiştir ve 401 adet anket değerlendirmeye alınmıştır.

4.4. Veri Analiz Yöntemi

Araştırmada kullanılan veriler bilgisayar ortamında kodlanarak analiz edilmiştir. Söz konusu verilerin istatistikî analizi için; örneklem grubunun demografik özelliklerinin belirlenmesine yönelik frekans ve yüzde dağılımları ile aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri alınmıştır. İki kategoriden oluşan değişkenler arasındaki farklılıkların analizleri için t-testi uygulanırken, ikiden fazla olan diğer değişkenler için varyans (ANOVA) analizi uygulanmıştır. Turizm öğrencilerinin sektöre yönelik tutumları ile bu tutumların kariyer yapma istekleri arasındaki ilişki/etkinin belirlenmesine yönelik korelasyon ve regresyon analizi uygulanmıştır. Araştırmada kullanılan verilerin analizi IBM SPSS Statistics 22.0 paket programında gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın takip eden bölümünde, araştırma verilerine uygulanan analizlerden elde edilen bulgulara ve yorumlarına yer verilmektedir.

5. Bulgular ve Yorum

Araştırmada yapılan analizlerden elde edilen bulgular ve bu bulguların yorumlarına bu bölümde yer verilmiştir. Araştırma kapsamında incelenen katılımcıların bireysel özelliklerine ilişkin frekans ve yüzde dağılımları, sektöre yönelik tutumları ve kariyer yapma isteklerini ölçmeye yönelik uygulanan ölçeğe verilen ifadelerin frekans ve yüzde dağılımları ile aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri yer almaktadır. Ayrıca yapılan t-testi, varyans analizi, korelasyon ve regresyon analizi sonuçları ve yorumları da bu bölümde yer almaktadır.

5.1. Katılımcıların Bireysel Özelliklerine İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında incelenen toplam 401 turizm lisans öğrencisinin bireysel özelliklerine ilişkin frekans ve yüzde dağılımları Tablo 1'de sunulmaktadır. Katılımcıların %45,1'ini kadınların ve %54,9'unu ise erkeklerin oluşturduğu tespit edilmiştir. Araştırmaya dâhil edilen öğrencilerin %58,1'i konaklama işletmeciliği bölümünde, %41,9'u ise seyahat işletmeciliği bölümünde turizm eğitimi almaktadır. Katılımcıların dörtte üçü (%75,6'sı) turizm eğitimi almayı bilinçli ve istekli olarak tercih ederken, diğer %24,4'ü ise bölümü istemeden tercih ettiğini belirtmiştir. Bu aşamada en önemli etken turizm eğitimi verilen bölümlerin bazı bölümlere oranla giriş puanının düşük olması ve öğrencilerin herhangi bir lisans programına kayıt yaptırmak istemesinden kaynaklanmaktadır. Staj yapan turizm öğrencilerinin %25,2'si 2. sınıf, %39,7'si 3. sınıf ve %35,2'si ise 4. sınıf öğrencileridir. Katılımcıların ortalama aylık gelirleri (TL) incelendiğinde, %19,5'inin 1000 TL ve altında, %30,9'unun 1001-1500 TL arasında, %10,7'sinin 1501-2000 TL arasında, %26,2'sinin 2001-2500 TL arasında ve %12,7'sinin ise 2501 TL ve üzerinde gelir elde ettiği

görülmektedir. Afyon Kocatepe Üniversitesi Turizm Fakültesinde turizm eğitimi alan 401 katılımcının %43,1'i yurtlarda, %56,9'u ise evlerde barınmaktadır. İkamet edilen yerin dışında üniversite eğitimi alındığında, öğrencilerin ilk yıl genellikle yurtlarda, sonraki yıllarda ise birkaç okul arkadaşıyla ev kiralarak evlerde barındıkları yaygın olarak bilinmektedir.

Tablo 1: Katılımcıların Bireysel Özelliklerine İlişkin Bulgular

Değişkenler	Gruplar	f	%	Değişkenler	Gruplar	f	%
Cinsiyeti	Kadın	181	45,1	Barınma Durumu	Yurt	173	43,1
	Erkek	220	54,9		Ev	228	56,9
Bölümü	Konaklama İşl.	233	58,1	Mezun Olduğu Lise Türü	Turizm Lisesi	129	32,2
	Seyahat İşl.	168	41,9		Genel Lise	144	35,9
Bölümü İsteyerek Tercih Etme	Evet	303	75,6	Endüstri-Kız Mes. Diğer Liseler	Endüstri-Kız Mes.	65	16,2
	Hayır	98	24,4		Diğer Liseler	63	15,7
Sınıfı	2. Sınıf	101	25,2	Staj Yaptığı İşletme Türü	Otel/Tatil Köyü	207	51,6
	3. Sınıf	159	39,7		Seyahat Acentesi	82	20,4
	4. Sınıf	141	35,2		Yiyecek-İçecek İşl.	39	9,7
					Diğer Turizm İşl.	73	18,2
Ortalama Aylık Gelir (TL)	1000 ve altı	78	19,5	Staj Dışında Sektör Deneyimi	Evet	297	74,1
	1001-1500 arası	124	30,9		Hayır	104	25,9
	1501-2000 arası	43	10,7	Staj Yeri Seçimi	Kendisi	310	77,3
	2001-2500 arası	105	26,2		Okul Yönetimi	48	12,0
	2501 ve üzeri	51	12,7		Akademik Danışman	43	10,7
TOPLAM		401	100	TOPLAM		401	100

Katılımcıların lisans eğitimi öncesinde aldığı ortaöğretim düzeyleri karşılaştırıldığında, sadece %32,2'sinin turizm eğitimi verilen liselerden mezun olduğu görülmektedir. Tablo 1'e göre diğer katılımcıların %35,9'unun düz lise olarak adlandırılan genel liselerden, %16,2'sinin endüstri meslek liseleri ve kız meslek liselerinden, %15,'sinin ise diğer lise türlerinden mezun olduğu anlaşılmaktadır. Araştırmaya katılan turizm öğrencilerinin %51,6'sı otellerde veya tatil köylerinde, %20,4'ü seyahat acentelerinde, %9,7'si yiyecek-içecek hizmeti verilen işletmelerde ve %18,2'si ise diğer (yat turizmi, ulaştırma hizmetleri, organizasyon gibi) turizm işletmelerinde staj yapmıştır. Öğrencilerin %74,1'i staj yapma dışında turizm sektöründe çalışma deneyimine sahipken, %25,9'u ise staj dışında herhangi bir turizm işletmesinde çalışmamıştır. Turizm eğitimi alan öğrenciler, yaz tatili dönemlerinde tam zamanlı, eğitim-öğretim dönemlerinde ise yarı zamanlı olarak oteller, tatil köyleri, toplantı ve organizasyon faaliyetleri veren vb. işletmelerde çalışma şansına sahiptir. Dolayısıyla ek gelir elde etmenin yanı sıra, eğitim esnasında öğrenilen bilgilerin uygulamaya konulmasında da büyük avantajlar sağlamaktadır. Araştırma bulgularına göre staj yapan öğrencilerin %77,3'ünün staj yerini kendisinin bulduğu, %12,0'sinin okul yönetiminin belirlediği (yurtdışı stajları vb.) ve %10,7'sinin ise akademik danışman aracılığıyla bulunduğu tespit edilmiştir. Genel olarak staj yerini öğrencilerin kendisinin belirlediği, ancak bazı durumlarda okul yönetiminin ya da akademik danışmanların da bu konuda yardımcı olduğu söylenebilir.

5.2. Katılımcıların Turizm Sektörüne Yönelik Tutumlarına İlişkin Bulgular

Katılımcıların turizm sektörüne yönelik tutumlarını belirlemeye yönelik uygulanan tutum ölçeğindeki her bir ifadeye ilişkin frekans ve yüzde dağılımları ile aritmetik ortalama ve standart sapma değerlerine Tablo 2'de ayrıntılı olarak yer verilmektedir. Ayrıca tutum ölçeğindeki alt boyutlara ilişkin aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 2'de şu şekilde yer

almaktadır. “kişi-sektör uyumu ve terfi olanakları” alt boyutunun aritmetik ortalaması $\bar{x}=3,51$ ve standart sapma değeri s.s.=0,85; “işin doğası ve fiziksel çalışma koşulları” alt boyutunun aritmetik ortalaması $\bar{x}=2,23$ ve standart sapma değeri s.s.=1,14; “yöneticiler ve iş arkadaşları” alt boyutunun aritmetik ortalaması $\bar{x}=2,84$ ve standart sapma değeri s.s.=0,87; “sosyal statü” alt boyutunun aritmetik ortalaması $\bar{x}=2,98$ ve standart sapma değeri s.s.=0,88; “yetki devri ve motivasyon” alt boyutunun aritmetik ortalaması $\bar{x}=3,01$ ve standart sapma değeri s.s.=0,89; “ücret ve ek gelirler” alt boyutunun aritmetik ortalaması $\bar{x}=2,84$ ve standart sapma değeri s.s.=0,98 ve “özel hayat-boş zaman” alt boyutunun aritmetik ortalaması $\bar{x}=2,23$ ve standart sapma değeri s.s.=1,21 olarak bulunmuştur.

Tablo 2 incelendiğinde en yüksek aritmetik ortalamaya sahip olan ifadelerin “kişi-sektör uyumu ve terfi olanakları” alt boyutunda olduğu dikkat çekmektedir. Bu ifadeler içinde “turizm sektöründeki işlerde bilgi ve becerilerimi kullanabilirim” ifadesi $\bar{x}=3,74$ ile en yüksek ortalamaya sahip ifadedir. Söz konusu ifadeye katılımcıların %3’ü hiç katılmadığı, %8’i az katıldığı, %26,9’u orta düzeyde katıldığı, %35,4’ü çok katıldığı ve %26,7’si ise tamamen katıldığı yönünde görüş bildirmiştir. Bu ifadeye verilen yanıtlara göre, öğrencilerin bilgi ve becerilerinin sektör için yeterli olduğunu düşündüğü söylenebilir.

Tablo 2: Katılımcıların Turizm Sektörüne Yönelik Tutumlarına İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları ile Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

SEKTÖRE YÖNELİK TUTUM	Dağılım	Hiç Katılmıyorum	Az Katılıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Çok Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum	$\bar{x}$	s.s.	Boyutlar	$\bar{x}$	s.s.
Kısa sürede sektörde iyi noktalara geleceğimi düşünüyorum.	f 50 % 12,5	54 13,5	117 29,2	114 28,4	66 16,4	3,22	1,23	Kişi-Sektör Uyumu ve Terfi Olanakları	3,51	0,85	
Turizm sektöründeki işlerde bilgi ve becerilerimi kullanabilirim.	f 12 % 3,0	32 8,0	108 26,9	142 35,4	107 26,7	3,74	1,03				
Çalışanlar terfi ettirilirken tecrübeleri dikkate alınmalıdır.	f 31 % 7,7	39 9,7	110 27,4	109 27,2	112 28,0	3,55	1,21				
Tempolu iş ortamında çalışmayı severim.	f 26 % 6,5	30 7,5	117 29,2	132 32,9	96 23,9	3,59	1,12				
Kişiliğim turizm sektöründe çalışmaya uygundur.	f 40 % 10,0	38 9,5	106 26,4	127 31,7	90 22,4	3,45	1,22				
Turizm sektöründe çalışma saatleri kısadır.	f 164 % 40,8	62 15,5	91 22,7	56 14,0	28 7,0	2,32	1,32	İşin Doğası ve Fiziksel Çalışma K.	2,23	1,14	
Turizm sektöründeki işler yorucu değildir.	f 194 % 48,3	66 16,5	72 18,0	49 12,2	20 5,0	2,12	1,27				
Turizm sektöründeki çalışma ortamı stresli değildir.	f 196 % 48,9	62 15,5	73 18,2	47 11,7	23 5,7	2,12	1,29				
Turizm sektöründeki çalışma saatleri düzenlidir.	f 159 % 39,7	68 17,0	90 22,4	55 13,7	29 7,2	2,34	1,31	Yöneticiler ve İş Arkadaşları	2,84	0,87	
Yöneticiler çalışanların önerilerini değerlendirmektedir.	f 70 % 17,5	98 24,4	150 37,4	63 15,7	20 5,0	2,68	1,10				
Sektörde çalışanlar arasında genellikle iş birliği yapılmaktadır.	f 40 % 10,1	65 16,2	175 43,6	90 22,4	31 7,7	3,06	1,01				
Yöneticiler gerektiğinde çalışanların mesleki eğitim almasını sağlamaktadır.	f 34 % 8,5	78 19,5	151 37,6	97 24,2	41 10,2	3,08	1,10				
Sektörde çalışanların eğitim seviyesi genellikle yüksektir.	f 112 % 28,0	102 25,4	103 25,7	53 13,2	31 7,7	2,50	1,24				
Turizm sektöründe çalışmak için ahlaki değerlerden ödün vermek gerekmez.	f 62 % 15,5	59 14,7	126 31,4	75 18,7	79 19,7	3,11	1,31	Sosyal Statü	2,98	0,88	
Daha önce mezun olanların sektörde iyi pozisyonlarda olduğunu görüyorum.	f 69 % 17,2	89 22,2	148 36,9	71 17,7	24 6,0	2,76	1,11				
Turizm sektöründe çalışmak toplumda saygı	f 103 % 26,0	90 22,2	121 30,3	56 14,0	31 7,7	2,60	1,22				

görmeyi artırmaktadır.	%	25,7	22,4	30,2	14,0	7,7					
Çevreme turizm sektöründe kariyer yapacağımı söylemekten çekinmiyorum.	f	44	29	116	118	94	3,44	1,23			
Yöneticiler işlerini daha iyi yapabilmeleri için çalışanlarına yetki vermektedir.	%	11,0	7,2	28,9	29,4	23,5					
Turizm sektöründe çalışanların çalışma isteği ve motivasyonu yüksektir.	f	43	67	175	76	40	3,01	1,10	Yetki Devri ve Motivasyon	3,01	
Turizm sektöründe çalışmayı eğlenceli buluyorum.	%	10,7	16,7	43,6	19,0	10,0	2,71	1,14			
Sektörde ücret dışındaki ek gelirler (prim, ikramiye, ulaşım vb.) yeterlidir.	f	44	43	124	110	80	3,30	1,21	Ücret ve Ek Gelirler	2,84	
Turizm sektöründe çok para kazanabileceğimi düşünüyorum.	%	11,0	10,7	30,9	27,4	20,0	2,67	1,16			
Turizm sektöründeki birçok işin ücreti yüksektir.	f	53	64	144	93	47	3,03	1,18	Özel Hayat	2,23	
Turizm sektöründe çalışmak hafta sonu tatilimi etkilemez.	%	13,2	16,0	35,9	23,2	11,7	2,82	1,19			
Turizm sektöründe çalışmak özel hayatımı etkilemez.	f	65	100	121	81	34	2,21	1,31			
	%	16,2	24,9	30,2	20,2	8,5	2,24	1,28			1,21
Genel							2,87	0,72			

“Kişi-sektör uyumu ve terfi olanakları” alt boyutundaki yüksek aritmetik ortalamaya sahip olan bir diğer ifade $\bar{x}=3,59$ ile “tempolu iş ortamında çalışmayı severim” ifadesidir. Bu ifadeye katılımcıların %7,7’si hiç katılmadığını, %9,7’si az katıldığını, %27,4’ü orta düzeyde katıldığını, %27,2’si çok katıldığını ve %28’i ise tamamen katıldığını belirtmektedir. Turizmin yapısal özellikleri ve yoğun tempo gerektirdiği dikkate alındığında, çoğunlukla genç çalışanların istihdam edildiği görülmektedir. Bu ifadeye katılımın yüksek olması, genç yaştaki bireylerin daha aktif ve tempolu işlerde çalışma isteği ile açıklanabilir. Duman vd. (2006)’nin çalışmasında da “kişi-sektör uyumu ve terfi olanakları” alt boyutunun aritmetik ortalaması ($\bar{x}=3,79$) en yüksek olmasa da, bu çalışmadan elde edilen “kişi- sektör uyumu ve terfi olanakları” aritmetik ortalaması ($\bar{x}=3,51$) ile birbirine yakın bir değerdedir. Diğer bir ifadeyle, turizm öğrencileri kişilik özelliklerinin turizm sektörüne uygun olduğunu ve terfi olanakları sayesinde sektörde iyi yerlere geleceklerini düşünmektedir. Ayrıca elde edilen bu bulgular, Kusluvan ve Kusluvan (2000)’in çalışmasıyla da paralellik göstermektedir. Bu çalışmanın sonuçlarıyla benzer bir şekilde, Kusluvan ve Kusluvan (2000)’in 397 lisans öğrencisiyle gerçekleştirdiği çalışmada da, katılımcıların %73’ünün kişiliklerinin turizm sektörüne uygunluk gösterdiği, %77’sinin sektörde bilgi ve becerilerini kullanabildiği ve %78’inin ise turizm sektöründe çalışmaktan memnun olduğu belirtilmektedir.

Öğrencilerin turizm sektörüne yönelik tutumlarını belirlemeye yönelik olan alt boyutlardan en düşük aritmetik ortalamaya sahip olanları ise “işin doğası ve fiziksel çalışma koşulları ($\bar{x}=2,23$)” ile “özel hayat ve boş zaman ($\bar{x}=2,23$)” alt boyutlarıdır. “İşin doğası ve fiziksel çalışma koşulları” alt boyutunda yer alan “turizm sektöründeki işler yorucu değildir” ve “turizm sektöründeki çalışma ortamı stresli değildir” ifadeleri $\bar{x}=2,12$ ile en düşük aritmetik ortalamaya sahip olan iki ifadedir. Turizm sektöründeki işlerin yorucu olmadığıyla ilgili olan ifadeye öğrencilerin %48,3’ü hiç katılmadığını, %16,5’i az katıldığını, %18’i orta seviyede katıldığını, %12,2’si çok katıldığını ve %5,0’i ise tamamen katıldığını belirtmiştir. Burada katılımcıların %17,2’sinin daha üst düzeyde katılım göstermesi, fiziksel açıdan fazla yorucu olmayan resepsiyon, muhasebe vb. birimlerde çalışmış olabileceklerini düşündürebilir. Oysa emek-yoğun bir hizmet sektörü olan turizm sektöründeki işlerin çoğunlukla yoğun tempo ve hareketlilik gerektirdiği bilinmektedir. Benzer oranlarla turizm sektöründeki çalışma ortamının stresiyle ilgili olan ifade de katılımcıların %48,9’u hiç katılmadığını, %15,5’i az katıldığını, %18,2’si orta düzeyde katıldığını, %11,7’si çok katıldığını ve %5,7’si ise tamamen katıldığı yönünde görüş belirtmiştir. Aydın (2004)’ün otel işletmelerinde stres faktörleri ile iş bırakma arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmada, fiziksel çalışma koşullarından, aşırı iş yükünden, çalışma saatlerinin belirsizliğinden, ücret ve ek gelirlerin yetersiz olmasından kaynaklı yoğun derecede stres yaşandığı bildirilmiştir. Ayrıca, hizmet sektörü kapsamında sürekli tüketicileri memnun etmeye çalışma ve daima yüz yüze iletişim de stres yaratan faktörlerden birisidir.

Konuyla ilgili yapılan çalışmaların çoğunda (Charles, 1992; Altman ve Brothers, 1995; Akoğlan Kozak ve Kızıllırmak, 2001; Özdemir vd., 2005; Özdiçiner ve Kalıncara, 2005; Duman vd., 2006; Pelit ve Güçer, 2006; Beggs vd., 2008; Richardson, 2008; Lu ve Adler, 2009; Richardson, 2009; Maxwell vd., 2010; Aymankuy ve Aymankuy, 2013; Ulama vd., 2015 gibi) olduğu gibi, bu çalışmada da turizm sektöründeki “ücret ve ek gelirler” ($\bar{x}=2,84$), gerek çalışanların gerekse turizm öğrencilerinin sektöre yönelik tutumlarını olumsuz etkileyen diğer önemli bir faktördür. Araştırmaya katılan öğrencilerin %39,7’si düşük düzeyde katılım göstererek turizm sektöründe aylık ücretler dışında ek gelirlerin yeterli olmadığını belirtirken, %34,9’u ise yüksek düzeyde katılım göstererek turizm sektöründe çok para kazanabileceğini düşünmektedir. Ayrıca katılımcıların %41,1’i ise turizm sektöründeki çoğu işin düşük ücretli olduğu yönünde görüş bildirmiştir. Turizm sektörünün kanayan yaralarından birisi olan düşük ücret konusu, turizm eğitimi almış nitelikli ve eğitilmiş işgücünün diğer sektörlerle yönelmesine ve böylelikle turizmde hizmet kalitesinin düşmesine sebep olabilmektedir.

5.3. Katılımcıların Turizm Sektöründe Kariyer Yapma İsteklerine İlişkin Bulgular

Tablo 3’te katılımcıların turizm sektöründe kariyer yapma isteklerinin düzeyini belirlemeye yönelik uygulanan ölçekteki her bir ifadeye ilişkin frekans ve yüzde dağılımları ile aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri yer almaktadır.

Tablo 3: Katılımcıların Turizm Sektöründe Kariyer Yapma İsteklerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları ile Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

KARİYER YAPMA İSTEĞİ	Dağılım	Hiç Katılmıyorum	Az Katılmıyorum	Orta Düzeyde Katılmıyorum	Çok Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum	$\bar{x}$	s.s.
Mezun olunca turizm sektöründe çalışacağımı düşünmüyorum.	f 78 % 19,4	64 16,0	120 29,9	91 22,7	48 12,0	2,94	1,27	
Turizm sektöründe uzun yıllar çalışabilirim.	f 88 % 21,9	70 17,5	107 26,7	77 19,2	59 14,7	2,81	1,32	
Mezun olduktan sonra ne iş yapacağımı biliyorum.	f 50 % 12,5	46 11,5	108 26,9	94 23,4	103 25,7	3,33	1,30	
Turizm sektöründe kariyer yapmanın bana kazandıracığı çok şey olduğunu düşünüyorum.	f 65 % 16,3	63 15,7	136 33,9	82 20,4	55 13,7	3,02	1,24	
Bu mesleği seçmem benim için doğru bir karardı.	f 81 % 20,1	63 15,7	131 32,7	80 20,0	46 11,5	2,90	1,26	
Kendi geleceğimin turizm sektörünün geleceği ile ilgili olduğunu düşünüyorum.	f 66 % 16,5	80 20,0	124 30,9	84 20,9	47 11,7	2,91	1,24	
Turizm sektöründeki iş olanakları ile ilgileniyorum.	f 57 % 14,2	51 12,7	127 31,7	97 24,2	69 17,2	3,16	1,26	
Sürekli işyeri değiştirmeyi sevmiyorum.	f 32 % 8,0	38 9,5	120 29,9	92 22,9	119 29,7	3,54	1,22	
Farklı bir sektörde kariyer yapacağımı düşünmüyorum.	f 74 % 18,4	57 14,2	126 31,4	78 19,5	66 16,5	3,03	1,31	
Arkadaşlarla turizm sektöründeki iş olanakları hakkında genellikle olumlu konuşuruz.	f 89 % 22,2	76 19,0	117 29,2	61 15,2	58 14,4	2,79	1,32	
Genel						3,04	0,92	

Tablo 3 incelendiğinde, en fazla aritmetik ortalamaya sahip olan ifadenin $\bar{x}=3,54$ ile “sürekli işyeri değiştirmeyi sevmiyorum” olduğu görülmektedir. Bu ifadeye katılımcıların %29,7’si tamamen katıldığını, %22,9’u çok katıldığını, %29,9’u orta düzeyde katıldığını belirtirken, geriye kalan %17,5 katılımcı ise hiç katılmadığı ve az düzeyde katıldığını belirtmiştir. Ancak, Türkay ve Eryılmaz (2010)’ın Bodrum’daki otel işletmeleri çalışanları (n=173) üzerine yaptığı araştırma sonucuna göre, çalışanların kariyer geliştirme yollarından iş, işyeri ve sektör değiştirme konusunda güçlü eğilim gösterdikleri tespit edilmiştir.

Yüksek aritmetik ortalamaya sahip olan bir diğer ifade $\bar{x}=3,33$ ile “mezun olduktan sonra ne iş yapacağımı biliyorum” ifadesidir. Araştırmaya katılan öğrencilerin neredeyse yarısının (%49,1), mezun olduktan sonra ne iş yapacaklarını bildikleri yönünde “çok katılıyorum” ve “tamamen katılıyorum” seçeneklerini işaretlediği görülmektedir. Katılımcıların %26,9’u orta düzeyde katılım sağlarken %11,5’i ise az düzeyde katılım sağlamıştır. Söz konusu ifadeye hiç katılmayanların oranı ise %12,5’tir. Öğrencilerin mezuniyet sonrasında yapacağı iş hakkında kararlı olması ile katılımcıların %75,6’sının okuduğu bölümü isteyerek ve bilinçli bir şekilde tercih etmesinin doğru orantılı olduğunu söylemek mümkündür. Chen vd. (2000)’nin Tayvan’daki üniversitelerde turizm eğitimi alan öğrenciler üzerinde yaptığı araştırmada da öğrencilerin %70,1’i mezun olduktan sonra turizm sektöründe çalışmaya devam edeceği sonucuna ulaşılmıştır.

Aritmetik ortalaması düşük olan ve gerek turizm sektörü gerekse öğrenciler açısından dikkat çeken bir ifade de $\bar{x}=2,81$ ile “turizm sektöründe uzun yıllar çalışabilirim” ifadesidir. Öğrencilerin %21,9’u bu ifadeye hiç katılmadığını, %17,5’i az düzeyde katıldığını, %26,7’si orta düzeyde, %19,2’si çok ve %14,7’si ise tamamen katıldığını bildirmektedir. Dolayısıyla her ne kadar turizm sektöründe istihdam edilerek çalışmayı düşünseler de, çoğunluğun uzun yıllar çalışmayı düşünmediği gözlenmektedir. Bu sonuç ise Altman ve Brothers (1995)’in turizm eğitimi alan öğrencilerin büyük bir bölümünün mezuniyet sonrasında takip eden ilk beş yıl içinde sektör değiştirdiği bulgusunu da destekler niteliktedir. Genel olarak turizm eğitimi alan öğrencilerin sektörde kariyer yapma isteklerine ($\bar{x}=3,04$) ilişkin görüşleri değerlendirildiğinde, bir belirsizlik içinde oldukları görülmektedir. Diğer bir ifadeyle, ortalama olarak katılımcılar kesin bir görüş bildirmemekle birlikte, sektörde kariyer yapma isteği ile ilgili ifadelerle orta düzeyde katılım gösterdikleri tespit edilmiştir.

5.4. Katılımcıların Turizm Sektörüne Yönelik Tutumlarının Turizm Sektöründe Kariyer Yapma İsteklerine Olan Etkisine İlişkin Bulgular

Turizm eğitimi alan öğrencilerin turizm sektörüne yönelik tutumlarının turizm sektöründe kariyer yapma isteklerine olan ilişkinin yönünü ve şiddetini belirlemek amacıyla “Korelasyon Analizi” yapılmış ve Tablo 4’de ayrıntılı olarak gösterilmiştir. Yapılan korelasyon analizinde “kariyer yapma isteği” bağımlı değişken, “sektöre yönelik tutum” ve yedi faktörde toplanan alt boyutları ise bağımsız değişken olarak analiz edilmiştir.

Turizm eğitimi alan öğrencilerin turizm sektörüne yönelik tutumları ve alt boyutları (kişi-sektör uyumu ve terfi olanakları, işin doğası ve fiziksel çalışma koşulları, yöneticiler ve iş arkadaşları, sosyal statü, yetki devri ve motivasyon, ücret ve ek gelirler, özel hayat-zaman) ile kariyer yapma istekleri arasında 0,01 anlamlılık düzeyinde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p<0,001$). Daha açık bir ifadeyle, katılımcıların turizm sektörüne yönelik tutumları ve bu tutumların alt boyutları ile öğrencilerin kariyer yapma istekleri arasındaki “Pearson Korelasyon Katsayısı (r)” anlamlı bulunmuştur. Değişkenler arasındaki ilişkinin düzeyi, korelasyon katsayısının 0-0,29 arasında bulunması zayıf veya düşük, 0,30-0,64 arasında bulunması orta, 0,65-0,84 arasında bulunması kuvvetli veya yüksek, 0,85-1 arasında bulunması ise değişkenler arasında çok kuvvetli veya çok yüksek ilişki olduğu şeklinde yorumlanmaktadır (Ural ve Kılıç, 2006). Dolayısıyla öğrencilerin sektöre yönelik tutumlarından “kişi-sektör uyumu ve terfi olanakları” ($r=0,517$), “işin doğası ve fiziksel çalışma koşulları” ($r=0,457$), “yöneticiler ve iş arkadaşları” ($r=0,533$), “sosyal statü” ($r=0,617$), “yetki devri ve motivasyon” ($r=0,608$) ve “özel hayat-zaman” ($r=0,495$) alt boyutları ile kariyer yapma istekleri arasında orta düzeyde ilişki olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin genel olarak sektöre yönelik tutumları ile kariyer yapma istekleri arasında ($r=0,722$) yüksek düzeyde ilişki olduğu ve bunun yanında “ücret ve ek gelirler” ($r=0,639$) alt boyutu ile kariyer yapma isteği arasındaki ilişkinin de anlamlı ve yüksek düzeyde olduğunu belirtmek mümkündür.

Tablo 4: Turizm Sektörüne Yönelik Tutum ve Alt Boyutları ile Kariyer Yapma İsteği Arasındaki İlişkiye Ait Korelasyon Matrisi

Değişkenler	Pearson Korelasyon Katsayısı	Kariyer Yapma İsteği
Kişi-Sektör Uyumu ve Terfi Olanakları	r	0,517 (**)
	p	0,000 ***
İşin Doğası ve Fiziksel Çalışma Koşulları	r	0,457 (**)
	p	0,000 ***
Yöneticiler ve İş Arkadaşları	r	0,533 (**)
	p	0,000 ***
Sosyal Statü	r	0,617(**)
	p	0,000 ***
Yetki Devri ve Motivasyon	r	0,608 (**)
	p	0,000 ***
Ücret ve Ek Gelirler	r	0,639 (**)
	p	0,000 ***
Özel Hayat – Zaman	r	0,495 (**)
	p	0,000 ***
Sektöre Yönelik Tutum (Genel)	r	0,722 (**)
	p	0,000 ***

***p<0,001

Katılımcıların sektöre yönelik tutumlarının alt boyutlarının kariyer yapma istekleri üzerindeki ilişkinin/etkinin matematiksel bir modelle açıklanmasına yönelik çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmış ve sonuçları ayrıntılı olarak Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 5’teki sonuçlara göre turizm eğitimi alan öğrencilerin sektöre yönelik tutumlarının alt boyutları ile kariyer yapma isteği arasındaki çoklu doğrusal modelinin anlamlı olduğu tespit edilmiştir (F=72,248; p<0,05). Ayrıca turizm sektörüne yönelik tutum alt boyutlarına ait katsayıların regresyon modeli üzerinde önemli bir etkisi bulunmaktadır. Turizm sektörüne yönelik alt boyutlar, modelin belirlilik katsayısı (R2) olarak hesaplanan değer %56,5’ini açıklamaktadır. Model üzerinde etkisi bulunan katsayılarla ilişkin t değerleri incelendiğinde kariyer yapma isteğini etkileyen en önemli faktörlerin “kişi-sektör uyumu ve terfi olanakları” (t=5,752) ile “ücret ve ek gelirler” (t=5,559) olduğu sonucuna varılmaktadır. Bu doğrultuda regresyon modeli matematiksel olarak şu şekilde ifade edilebilir:

$$\text{Kariyer Yapma İsteği} = 0,158 + 0,254 \cdot \text{KSUT} + 0,008 \cdot \text{İDFÇ} + 0,030 \cdot \text{YİA} + 0,223 \cdot \text{SS} + 0,098 \cdot \text{YDM} + 0,253 \cdot \text{ÜEG} + 0,095 \cdot \text{ÖHZ}$$

Tablo 5: Turizm Sektörüne Yönelik Tutumların Alt Boyutları ile Kariyer Yapma İsteği Arasındaki İlişkiye Ait Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi

Bağımsız Değişkenler	β	t	p	Anlamlılık
Sabit	0,158	1,081	0,280	
Kişi-Sektör Uyumu ve Terfi Olanakları (KSUT)	0,254	5,752	0,000*	F=72,248 p=0,000*
İşin Doğası ve Fiziksel Çalışma Koşulları (İDFÇ)	0,008	0,208	0,836	
Yöneticiler ve İş Arkadaşları (YİA)	0,030	0,540	0,000*	

Sosyal Statü (SS)	0,223	4,252	0,000*
Yetki Devri ve Motivasyon (YDM)	0,098	1,787	0,007*
Ücret ve Ek Gelirler (ÜEG)	0,253	5,569	0,000*
Özel Hayat – Zaman (ÖHZ)	0,095	2,547	0,011*

*: $p < 0,05$; Bağımlı Değişken: Kariyer Yapma İsteği (KYİ), R^2 : 0,565

Öğrencilerin genel olarak sektöre yönelik tutumlarının sektörde kariyer yapma istekleri ile arasındaki ilişkinin de matematiksel bir model ile açıklanmasına yönelik ise basit doğrusal regresyon analizi uygulanmış ve sonuçları Tablo 6’da ayrıntılı olarak gösterilmiştir.

Tablo 6: Öğrencilerin Turizm Sektörüne Yönelik Tutumları ile Kariyer Yapma İsteği Arasındaki İlişkiye Ait Basit Doğrusal Regresyon Analizi

Bağımsız Değişken	β	t	p	Anlamlılık
Sabit	0,403	3,086	0,002*	F=433,345 p=0,000*
Sektöre Yönelik Genel Tutum (SYGT)	0,919	20,817	0,000*	

*: $p < 0,05$; Bağımlı Değişken: Kariyer Yapma İsteği (KYİ), R^2 : 0,522

Değişkenler arasındaki ilişkinin belirlenmesine yönelik yapılan basit doğrusal regresyon analizi modelinin de anlamlı olduğu tespit edilmiştir (F=433,345; $p < 0,05$). Hesaplanan belirlilik katsayısı (R^2 :0,552), öğrencilerin kariyer yapma istekleri üzerindeki değişimlerin %52,2’sinin öğrencilerin turizm sektörüne yönelik tutumlarından kaynaklandığını göstermektedir. Bu doğrultuda basit regresyon modeli şu şekilde kurulabilir:

$$\text{Kariyer Yapma İsteği} = 0,403 + 0,919 \cdot \text{Sektöre Yönelik Genel Tutum}$$

Söz konusu model dikkate alındığında, turizm sektörüne yönelik tutumlardaki bir birimlik artışın kariyer yapma isteği üzerinde %52,2’lik bir artış sağladığı anlaşılmaktadır. Bu sonuçlara göre öğrencilerin turizm sektörüne yönelik tutumları ile sektörde kariyer yapma istekleri arasında pozitif yönlü bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda araştırmanın hipotezi olan “H1: Lisans düzeyindeki turizm öğrencilerinin turizm sektörüne yönelik tutumları, turizmde kariyer yapma isteklerini etkilemektedir” hipotezi de desteklenmiş olmaktadır. Araştırma bulgularından elde edilen bu sonucun Kusluyan ve Kusluyan (2000), Kusluyan ve Kusluyan (2003), Duman vd. (2006), Pelit ve Güçer (2006), Ulama vd. (2015)’nin çalışmalarında varılan “turizm sektörüne yönelik tutumun sektörde kariyer yapma algısını etkilediği” yargısıyla paralellik gösterdiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla turizm eğitimi alan öğrencilerin sektöre yönelik tutumları ne kadar güçlü ve olumlu yönde olursa sektörde kariyer yapma isteklerinin de aynı oranda güçlü ve olumlu yönde olacağı aşikârdır.

Yapılan analizlerden elde edilen sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde, araştırmaya katılan katılımcıların turizm sektörüne yönelik olumlu tutumlarının sektörde kariyer yapma isteklerini de pozitif yönde etkilediğini ve söz konusu iki değişken arasında anlamlı ilişki olduğu görülmektedir. Dolayısıyla, birçok faktörden olumlu ve olumsuz etkilenebilen turizm sektöründe kalifiye işgücüne sürekli olarak ihtiyaç duyulduğu bir gerçektir. Bu konuda gerekli politika ve düzenlemelerin gerçekleştirilmesi (yasal düzenlemeler, ücret politikası, iş güvencesi, turizm eğitimine verilen önemin artırılması gibi) ile öncelikle ülke kalkınması ve ülke ekonomisi başta olmak üzere, turizmin kalitesine ve istihdam açığına büyük oranda katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

SONUÇLAR

Araştırmada öncelikle konuyla ilgili kavramlar açıklanmış ve benzer çalışmalar detaylı olarak incelenerek literatür taraması gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın konusu ve amacına uygun olarak gerçekleştirilen analiz sonuçlarına göre araştırma kapsamında geliştirilen araştırma hipotezini destekleyen sonuçlara ulaşılmıştır. Katılımcıların bireysel özelliklerine ilişkin iki kategoriden oluşan değişkenler arasındaki analizler için uygulanan t-testi sonuçlarına göre, katılımcıların hem sektöre yönelik tutumları ($p=0,001$; $p<0,05$) hem de kariyer yapma istekleri ($p=0,002$; $p<0,05$) cinsiyet değişkenleri açısından anlamlı farklılıklar göstermektedir. Bu doğrultuda, erkek öğrencilerin sektöre yönelik tutumlarına ($\bar{x}=2,98$) ve kariyer yapma isteklerine ilişkin görüşlerinin ($\bar{x}=3,17$), kadın öğrencilerin hem sektöre yönelik tutumlarına ilişkin ($\bar{x}=2,74$) hem de kariyer yapma isteklerine ilişkin görüşlerine ($\bar{x}=2,89$) göre daha olumlu olarak tespit edilmiştir. Buna ek olarak, yapılan t-testi sonucunda katılımcıların sektöre yönelik tutumları eğitim aldıkları bölüm açısından da anlamlı farklılık göstermektedir ($p=0,003$; $p<0,05$). Seyahat işletmeciliği bölümünde okuyan öğrencilerin sektöre yönelik tutumlarına ilişkin görüşleri ($\bar{x}=3,00$), konaklama işletmeciliği bölümünde okuyan öğrencilerin görüşlerine ($\bar{x}=2,78$) oranla daha yüksek bulunmuştur. İki den fazla kategoriden oluşan değişkenler arasındaki ortalamalar farkını belirlemek amacıyla uygulanan tek-yönlü varyans (ANOVA) analizi ile diğer değişkenlerde uygulanan t-testi sonuçlarında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Dolayısıyla, turizm öğrencilerinin sektöre yönelik tutumları ve kariyer yapma istekleri öğrencilerin cinsiyet ve okuduğu bölüm dışındaki diğer bireysel özellikleri açısından anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Araştırma kapsamında yapılan analizler sonucunda turizm eğitimi alan lisans öğrencilerinin turizm sektörüne yönelik tutumları ile turizm sektöründe kariyer yapma istekleri arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin sektöre yönelik tutumlarını olumsuz yönde etkileyen iki önemli faktörün “işin doğası ve fiziksel çalışma koşulları” ile “özel hayat-zaman” alt boyutları olduğu görülmektedir. Bu durum, turizm sektöründeki işlerin çoğunlukla yoğun tempoda işgücüne dayanması, uzun ve ağır çalışma koşulları, aile yaşamına ve özel hayata ait ayrılabilen zamanın kısıtlı olması gibi faktörlerle açıklanabilir. Bunun yanında katılımcıların sektöre yönelik tutumlarını orta düzeyde etkileyen diğer iki faktör ise “yöneticiler ve iş arkadaşları” ile “ücret ve ek gelirler” alt boyutlarıdır. Dolayısıyla, gerek staj yaparak gerekse staj dışında da sektörde çalışarak tecrübe edinmiş olan turizm öğrencileri turizm sektöründe çalışarak elde edecekleri geliri yapacakları işin karşılığı olduğunu düşünmemektedir. Aynı şekilde, turizm sektöründe istihdam konusundaki yasal düzenlemelerin yetersiz olması/olmamasından kaynaklı olarak, sayısı azımsanmayacak derecedeki işletmelerde adam kayırma yöntemi, akraba, eş/dost çalıştırma yöntemi ile yönetici pozisyonunda insanlar çalıştırılmaktadır. Bu konuda “yönetici pozisyonunda istihdam edilecek personelin, yönetim kademesine göre en az ön-lisans düzeyinde turizm eğitimi almış olması” şeklinde getirilecek bir yasal düzenlemenin sağlayacağı katkı göz ardı edilemeyecek düzeyde önem taşımaktadır. Turizm öğrencilerinin sektörde kariyer yapma isteklerine ilişkin görüşleri incelendiğinde ise, öğrencilerin büyük bir bölümü turizm sektöründe uzun yıllar çalışabileceğini düşünmemektedir. Bir diğer önemli sorun da öğrencilerin mezun olduktan sonra ne iş yapacakları hakkında kesin bir görüş sahibi olmamasıdır.

Araştırmadan elde edilen bulgular ve sonuçlar doğrultusunda ilgili taraflar için konuya ilişkin birtakım öneriler geliştirilmiş ve aşağıda sunulmuştur:

- ✓ Öncelikli olarak farklı düzeylerde (ortaöğretim, önlisans, lisans, lisansüstü) turizm eğitimi alan öğrencilerin sektöre yönelik endişe ve kaygılarını belirleyecek ön çalışmaların yapılması ve bu çalışmaların sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda gerekli çalışmaların ve iyileştirmelerin yapılması ve desteklenmesi önemli bir rol oynayacaktır.
- ✓ Turizm işletmelerindeki hizmet kalitesinin artması nitelikli ve eğitilmiş kalifiye işgücünün istihdam edilmesi ile doğru orantılıdır. Bu noktada, turizm işletmelerine “toplam çalışanların belirli oranında turizm eğitimi almış kalifiye işgücünü istihdam etme zorunluluğu” resmi kurumlarca getirilebilir ve uygulanabilir.

- ✓ Benzer bir şekilde yönetim kadrosunda istihdam edilecek personelin yönetim kademesi ile ilgili olarak en az önlisans turizm eğitimi almış olması zorunluluğu da turizm sektörünün kalitesini arttırmaya yönelik olacak uygulamalardan birisi olabilir.
- ✓ Turizm işletmelerinde çalışanların büyük bir çoğunluğu iş güvencesi ile ilgili olarak işini kaybetme veya daima yarı zamanlı çalışma endişesi taşımaktadır. Bu konuyla ilgili yasal düzenlemeler getirilebilir ve uygulamaya konulabilir.
- ✓ Turizm eğitimi alan öğrencilere, eğitim kurumlarında görev alan öğretmen ve akademisyenler tarafından turizm sektörünün artıları ve eksileri dersler kapsamında özendirici nitelikte verilmelidir. Bunun yanında sektörde yüksek başarı elde etmiş sektör çalışanları ile öğrencileri belirli periyotlarda bir araya getirecek programlar hazırlanabilir, bu sayede öğrencilerin sektör hakkında merak ettiği ve endişe duyduğu konular hakkında soru-cevap şeklinde bilgi sahibi olmaları sağlanabilir.
- ✓ Diğer önemli bir etken de turizm sektöründe uygulanan ücret politikasıdır. Bununla ilgili olarak yapılan işlerin yoğunluğu ve zorluğuna göre işletmeler tarafından adil ve eşit ücret politikaları uygulanabilir, özendirici nitelik taşıyacak ödüllendirme vb. uygulamalar yapılabilir.
- ✓ Turizm sektöründe, özellikle de konaklama işletmelerindeki işler, çalışan bireyler tarafından önceleri eğlenceli ve kolay gibi görünebilmektedir. İşe başladıktan sonraki takip eden dönemlerde, işler rutin bir hal aldığına ise sıkıcı ve ağır bir görünümü olabilmektedir. Dolayısıyla çalışılan bölümün de önem taşıması sebebiyle konuyla ilgili gelecekte yapılacak olan diğer çalışmalarda, staj yapan öğrencilerin hangi bölümde ve hangi görevde staj yaptığı değişkeni ile sektöre yönelik tutumları arasındaki ilişki ve kariyer yapma istekleri üzerindeki etkisi araştırılabilir. Ayrıca turizm sektöründe staj yapan öğrencilerin staj dönemlerindeki en önemli tatminsizlik nedenleri, endişe ve kaygı nedenleri, güvensizlik nedenleri gibi olumsuzluk içeren sorunları detaylı olarak incelenebilir ve bu konuda çözüm önerileri geliştirilebilir.

KAYNAKÇA

AKOĞLAN KOZAK, M. ve KIZILIRMAK, İ., “Türkiye’de Meslek Yüksekokulu Turizm-Otelcilik Programı Öğrencilerinin Turizm Sektörüne Yönelik Tutumlarının Demografik Değişkenlere Göre Değişimi: Anadolu, Akdeniz ve Karadeniz Teknik Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama”, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, C. 12, Sa. 1, 2001, ss. 9-16.

AKSU, A. A. ve KÖKSAL, C. D., “Perceptions and Attitudes of Tourism Students in Turkey”, *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, C. 17, Sa. 5, 2005, ss. 436-447.

ALTMAN, L. A. ve BROTHERS, L. R., “Career Longevity of Hospitality Graduates”, *FIU Hospitality Review*, C. 13, Sa. 2, 1995, ss. 77-83.

ASLAN, Z., ÜNÜVAR, Ş. ve BAŞODA, A., “Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Kişilik Özelliklerinin Belirlenmesi ve Turizm Sektörüne Uyumu Açısından Değerlendirilmesi”, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, C. 23 Sa. 2, 2012, ss. 203-219.

AYDIN, Ş., *Otel İşletmelerinde Stres Faktörleri ile İş Bırakma İlişkisi: 4-5 Yıldızlı Otel İşletmeleri Uygulaması*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2004.

AYMANKUY, Y. ve AYMANKUY, Ş., “Turizm İşletmeciliği Eğitimi Alan Öğrencilerin Turizm Sektöründeki İstihdamla İlgili Görüşleri ve Sektördeki Kariyer Beklentileri (Balıkesir Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu Örneği)”, *Akademik Bakış Dergisi*, C. 2013, Sa. 35, 2013, ss. 1-21.

BALTACI, F., ÜNGÜREN, E., AVSALLI, H. ve DEMİREL, O. N., “Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Eğitim Memnuniyetlerinin ve Geleceğe Yönelik Bakış Açılarının Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma”, *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, C.4, Sa. 1, 2012, ss. 17-25.

- BARUCH, Y. ve ROSENSTEIN, E., “Human Resource Management in Israeli Firms: Planning and Managing Careers in High Technology Organizations”, *International Journal of Human Resource Management*, C. 3, Sa. 3, 1992, ss. 477-495.
- BAYER, E., “Türkiye Meslek Yüksekokulları Turizm Eğitimi Kalitesinin Geliştirilmesinde Sanal Yöntemlerin Rolü”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C. 3, Sa. 3, 1998, ss. 145-156.
- BEGGS, B., ROSS, C. M. ve GOODWIN, B., “A Comparison of Student and Practitioner Perspectives of the Travel and Tourism Internship”, *Journal of Hospitality, Leisure, Sport and Tourism Education*, C. 7 Sa. 1, 2008, ss. 31-39.
- BIRD, A., “Careers as Repositories of Knowledge: A New Perspective on Boundaryless Careers”, *Journal of Organizational Behavior*, C. 15, Sa. 4, 1994, ss. 325-344.
- CHARLES, K. R., “Career Influences, Expectations, and Perceptions of Caribbean Hospitality and Tourism Students: A Third World Perspective”, *Hospitality & Tourism Educator*, C. 4, Sa. 3, 1992, ss. 9-56.
- CHEN, J. S., CHU, K. H. L. ve WU, W. C., “Tourism Students’ Perceptions of Work Values: A Case of Taiwanese Universities”, *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, C. 12, Sa. 6, 2000, ss. 360-365.
- ÇATI, K. ve BİLGİN, Y., “Turizm Lisans Öğrencilerinin Turizm Sektöründe Çalışma Eğilimleri”, *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, C. 14, Sa. 1, 2013, ss. 26-46.
- DEMİRBİLEK, T., “Örgütlerde Kariyer Danışmanlığı Hizmetleri”, *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C. 9, Sa. 2, 1994, ss. 71-85.
- DUMAN, T., TEPECİ, M. ve UNUR, K., “Mersin’de Yükseköğretim ve Ortaöğretim Düzeyinde Turizm Eğitimi Almakta Olan Öğrencilerin Sektörün Çalışma Koşullarını Algılamaları ve Sektörde Çalışma İsteklerinin Karşılaştırmalı Analizi”, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, C. 17, Sa. 1, 2005, ss. 51-59.
- EHTİYAR, R. ve ÜNGÜREN, E., “Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Umutsuzluk ve Kaygı Seviyeleri ile Eğitime Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. 1, Sa. 4, 2008, ss. 159-181.
- GÜRÜZ, E. D.ve ÖZDEMİR YAYLACI, G., *İletişimci Gözüyle İnsan Kaynakları Yönetimi*, MediaCat Kitapları, İstanbul, 3. Baskı, 2007.
- JIANG, B. ve TRIBE, J., “Tourism Jobs – Short Lived Professions: Student Attitudes Towards Tourism Careers in China”, *Journal of Hospitality, Leisure, Sport and Tourism Education*, C. 8, Sa. 1, 2009, ss. 4-19.
- KAĞITÇIBAŞI, Ç. ve CEMALCILAR, Z., *Dünden Bugüne İnsan ve İnsanlar: Sosyal Psikolojiye Giriş*, Evrim Yayınevi ve Bilgisayar San. Tic. Ltd. Şti., İstanbul, 16. Basım, 2014.
- KARAKAYA, Y. E., KARATAŞ, Ö., ÖZDENK, Ç. ve KARATAŞ, F., “Üniversiteli Sporcu Öğrencilerin Kariyer Değeri Algıları”, *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, C. 14, Sa. 1, 2013, ss. 86-94.
- Kızılırmak, İ., “Meslek Yüksek Okulları Turizm ve Otelcilik Programlarının Günümüz Turizm Sektörünün Beklentileri Doğrultusunda Değerlendirilmesi”, *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı:147, 2000, http://dhgm.meb.gov.tr/yayimler/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/147/kizilirmak.htm (Erişim Tarihi: 13 Ağustos 2016).
- KUSLUVAN, S. ve KUSLUVAN, Z., “Perceptions and Attitudes of Undergraduate Tourism Students Toward Working in The Tourism Industry in Turkey”, *Tourism Management*, C. 21, Sa. 3, 2000, ss. 251-269.

KUSLUVAN, S. ve KUSLUVAN, Z., “Perceptions and Attitudes of Undergraduate Tourism Students Toward Working in the Tourism and Hospitality Industry in A Developing Economy”, S. Kusluvan (Ed.), *Managing Employee Attitudes and Behaviors in the Tourism and Hospitality Industry*, Nova Science Publishers Inc., New York, ss.77-98, 2003.

KUSLUVAN, S., KUSLUVAN, Z. ve EREN, D., “Undergraduate Tourism Students’ Satisfaction with Student Work Experience and Its Impact on Their Future Career Intentions: A Case Study”, S. Kusluvan (Ed.), *Managing Employee Attitudes and Behaviors in the Tourism and Hospitality Industry*, Nova Science Publishers Inc., New York, ss.77-98, 2003.

LU, T. ve ADLER, H., “Career Goals and Expectations of Hospitality and Tourism Students in China”, *Journal of Teaching in Travel & Tourism*, C. 9, Sa. 1-2, 2009, ss. 63-80.

MAXWELL, G. A., OGDEN, S. M. ve BROADBRIDGE, A., “Generation Y’s Career Expectations and Aspirations: Engagement in The Hospitality Industry”, *Journal of Hospitality and Tourism Management*, C. 17, Sa. 1, 2010, ss. 53-61.

METARGEM-Milli Eğitim Bakanlığı Mesleki ve Teknik Eğitim Araştırma ve Geliştirme Merkezi Başkanlığı, “Turizm Sektörünün Ara Kademe İnsan Gücü İhtiyacı ve Turizm Eğitimi Araştırması”, Milli Eğitim Bakanlığı Mesleki ve Teknik Eğitim Araştırma ve Geliştirme Merkezi Başkanlığı: Ankara, 2000.

M.E.B. - Milli Eğitim Bakanlığı. (2016). *Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2015/’16*. [Online Erişim:

http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_03/18024009_meb_istatistikleri_organ_egitim_2015_2016.pdf (Erişim Tarihi: 05.08.2016)].

ÖZDEMİR, B., AKTAŞ, A. ve ALTINTAŞ, V., “Turizm ve Otelcilik Eğitimi Görmekte Olan Lisans Düzeyindeki Öğrencilerin Otel İşletmelerinin Yiyecek-İçecek Bölümüne Yönelik Tutumları”, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, C. 16, Sa. 1, 2005, ss. 46-58.

ÖZDİPÇİNER, N. S. ve KALINKARA, V., “Konaklama Sektörü Çalışanlarının Örgüte Yönelik Düşünce ve Bağlılık Durumları: Denizli Örneği”, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, C. 16, Sa. 1, 2005, ss. 82-92.

PELİT, E. ve GÜÇER, E., “Turizm Alanında Öğretmenlik Eğitimi Alan Öğrencilerin Turizm İşletmelerinde Yaptıkları Stajları Değerlendirmeleri Üzerine Bir Araştırma”, *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 2006, Sa. 1, 2006, ss. 139-164.

PELİT, E. ve ÖZTÜRK, Y., “Kariyer Tercihinde Kişisel Değişkenlerin Rolü: Turizm ve Öğretmenlik Eğitimi Alan Öğrenciler Üzerinde Bir Araştırma”, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 9, Sa. 17, 2010, ss. 207-234.

REDMAN, T. ve WILKINSON, A., “Contemporary Human Resource Management: Text and Cases”, FT Prentice Hall, Pearson Education, New York, 4. Baskı, 2013.

RICHARDSON, S., “Undergraduate Tourism and Hospitality Students Attitudes Toward a Career in the Industry: A Preliminary Investigation”, *Journal of Teaching in Travel & Tourism*, C. 8, Sa. 1, 2008, ss. 23-46.

RICHARDSON, S., “Undergraduates’ Perceptions of Tourism and Hospitality as Career Choice”, *International Journal of Hospitality Management*, C. 28, Sa. 2009, 2009, ss. 382-388.

RIEGEL, C. ve DALLAS, M. (1997). *Hospitality and Tourism Careers: A Blue print for Success*, Prentice Hall, New Jersey, 1. Baskı, 1997.

SARIIŞIK, M., “Turizm Sektöründe Meslek Sahibi Olmaya Yönelten Etkenler: Meslek Yüksekokulu Öğrencilerine Yönelik Bir Çalışma”, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, C. 18, Sa. 2, 2007, ss. 143-160.

SMITH, M. B., “Attitude Change”, D. L. Sills (Ed.), International Encyclopedia of The Social Sciences, Crowell Collier and MacMillan Company Inc., U.S.A., ss.458-467, 1968.

TEMELOĞLU, E. ve AKSU, M., “Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Kişilik Özelliklerinin Turizmde Kariyer Yapma İstekleri Üzerindeki Etkisi: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Örneği”, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, C. 9, Sa. 43, 2016, ss. 1512-1521.

TÜRKAY, O. ve ERYILMAZ, B., “Kariyer Değerleri ve Kariyer Yolu Tercihleri İlişkisi: Türk Turizm Sektöründen Örnekler”, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C. 2010, Sa. 24, 2010, ss. 179-199.

TÜRKAY, O. ve SOLMAZ, S. A., “Liderlik Yeteneği ve Kariyer Değerlerinin Turizmde Kariyer Yapma Üzerindeki Etkileri”, Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi, C. 2011, Sa. 2, 2011, ss. 46-71.

TÜZEN, E., Çalışan Kadınlarda Kariyer Planlama Süreçlerini Etkileyen Kişisel Faktörlerin İncelenmesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2002.

UÇKUN, G., LATİF, H., UÇKUN, S. ve PELİT, E. (2004). “Otel Organizasyonundaki İşlerin Yarattığı ve Tutucu Kişilik Boyutunda Değerlendirilmesine İlişkin Bir Uygulama”, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C. 10, Sa. 1, 2004, ss. 55-78.

ULAMA, Ş., BATMAN, O. ve ULAMA, H., “Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Kariyer Algılamalarına Yönelik Bir Araştırma: Sakarya Üniversitesi Örneği”, Bartın Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, C. 6, Sa. 12, 2015, ss. 339-366.

URAL, A. ve KILIÇ, İ., Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi, Detay Yayıncılık, Ankara, 2. Baskı, 2006.

ÜNAL, Ç. ve ÇELİKKAYA, T., “Yapılandırıcı Yaklaşımın Sosyal Bilgiler Öğretiminde Başarı, Tutum ve Kalıcılığa Etkisi (5. Sınıf Örneği)”, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C. 13, Sa. 2, 2009, ss. 197-212.

ÜNLÜÖNEN, K. ve BOYLU, Y., “Türkiye’de Yükseköğretim Düzeyinde Turizm Eğitimindeki Gelişmelerin Değerlendirilmesi”, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, C. 3, Sa. 12, 2005, ss. 11-32.

YÖK-Yüksek Öğretim Kurulu. (2016a). *Eğitim ve Öğretim Alanları Sınıflamasına Göre Önlisans Düzeyindeki Öğrenci Sayıları*, 2015-2016. [Online Erişim: https://istatistik.yok.gov.tr/yuksekogretimIstatistikleri/2016/2016_T19.pdf (Erişim Tarihi: 05.08.2016)].

YÖK-Yüksek Öğretim Kurulu. (2016b). *Eğitim ve Öğretim Alanları Sınıflamasına Göre Lisans Düzeyindeki Öğrenci Sayıları*, 2015-2016. [Online Erişim: https://istatistik.yok.gov.tr/yuksekogretimIstatistikleri/2016/2016_T17.pdf (Erişim Tarihi: 06.08.2016)].

YÖK-Yüksek Öğretim Kurulu. (2016c). *Eğitim ve Öğretim Alanları Sınıflamasına Göre Lisansüstü Öğrenci Sayıları*, 2015-2016. [Online Erişim: https://istatistik.yok.gov.tr/yuksekogretimIstatistikleri/2016/2016_T24.pdf (Erişim Tarihi: 06.08.2016)].